

אחת הטענות נגד הנהגת בני"ע"פ התורה, היא, העובדה ש"אתם המעט מכל העמים"¹⁰⁹. ושני פרטים בזה: (א) כיצד יכולים לדרוש מהמיעוט לעמוד על עמדו נגד הרוב? (ב) גם כאשר המיעוט יעמוד על עמדו נגד הרוב, דיים שיפקיעו את עצמם, וכיון שכן, מהי התועלת בעמידה נגד הרוב כשסו"ס ישארו מיעוט בלבד?

ובפרטיות יותר:

המיעוט דבנ"י הוא לכל לראש ביחס לכל העמים — "אתם המעט מכל העמים". ובפרט ע"פ הידוע¹¹⁰ שהסדר אצל בני"ע הוא שאינם מחפשים אחר גרים, ולא איכפת להם שלא יתוספו גרים, וישארו "המעט מכל העמים".

וּמ"ש בגמרא¹¹¹ "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים" — מבואר בחסידות¹¹² שאי אפשר לפרש שהכוונה היא לגרים כפשוטו, שהרי מספר הגרים שניתוספו על בני"ע אינו לפי ערך מספר בני"ע שגלו לבין האומות, אלא הכוונה היא לקיום התומ"צ בהדברים הגשמיים שבעולם שעי"ז עושים מהגשמיות רוחניות¹¹³, שזהו"ע של גירות, שלוקחים דבר גשמי שמצד עצמו אינו שייך ליהודים ויהדות (כמארו"ל¹¹⁴ שיעקב ועשו התחלקו ביניהם, עשו לקח עולם הזה, גשמיות, ויעקב לקח עולם הבא, רוחניות), ועושים ממנו ענין של יהדות].

ומלבד היותם "המעט מכל העמים", הרי, גם בנוגע לעם ישראל גופא — אלה שנוהרים בקיום התומ"צ בשלימות עד לדקדוק קל של דברי סופרים, הם מיעוט לגבי שאר בני"ע שאינם נוהרים כ"כ.

ויתירה מזה: בנוגע לכל אחד מישראל גופא (גם אלה שמדקדקים על דקדוק קל של דברי סופרים) — הזמן שמוקדש לעניינים רוחניים הוא מיעוט לגבי הזמן שהולך על העניינים הגשמיים.

— בנוגע להאבות אמרו חז"ל¹¹⁵ "האבות הן הן המרכבה",

(109) ואתחנן ז, ז.

(110) ראה יבמות מז, א"ב. רמב"ם הל' איסורי ביאה פי"ג הי"ד. רפ"ד. טוש"ע יו"ד סרס"ח ס"ב.

(111) פסחים פז, ב.

(112) ראה תרו"ח חיי שרה קבא, סע"ב ואילך. ספר הלקוטים (דא"ה להצ"צ) ערך גר ס"ג (ס"ע תקל"ז ואילך). וש"נ. סה"מ תרכ"ה ע' קנז ואילך.

(113) ולא רק בקו התורה ובקו העבודה, אלא גם בקו דגמילות חסדים, שלוקחים דבר גשמי ועושים בו טובה ליהודי לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, או אפילו בגשמיות בלבד — ה"ז נעשה ענין רוחני.

(114) יל"ש תולדות רמז קיא. וראה שיחת ש"פ ויקהל ס"ח (לעיל ע' 271).

(115) ב"ר פמ"ד, ו. פפ"ב, ו. זח"ג רנו, ב.

ומבואר בתניא¹¹⁶ ש"כל אבריהם כולם ("הם וכל אשר להם"¹¹⁷) היו קדושים ומובדלים מעניני עולם הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם" ("כל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת"¹¹⁸), ובביכל חסידות כת"¹¹⁹ מוסיף: "אפילו בשינתם", כלומר, שיהודי יכול להעמיד את עצמו במעמד ומצב כזה שאפילו בעת השינה, שמסתלק עיקר החיות ונשאר רק "קיסטא דחיותא"¹²⁰, יהי מרכבה לאלקות, כך, שכל מציאותו וכל עניניו הם רוחניות וקדושה. אבל, אצל אנשים כערכנו, המציאות בפועל ממש היא שלא נמצאים במעמד ומצב נעלה כזה, ולא עוד אלא שהענינים הרוחניים הם "מעט" לגבי הענינים הגשמיים.

וכפרט בימינו אלה, בזמן הגלות, חושך כפול ומכופל בגשמיות, שמורה על החושך כפול ומכופל ברוחניות,

— כידוע שכל הענינים הגשמיים משתלשלים מהענינים הרוחניים, וכשיש גזירה על בני בגשמיות ה"ז מפני שכן הוא המצב ברוחניות, וכשהמצב הרוחני הוא באופן של סכנת נפשות רח"ל, נעשה גם המצב הגשמי באופן של סכנת נפשות רח"ל, כפי שמצינו בגמרא¹²¹ בנוגע לפורים: "שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כלי", אמר להם. . מפני שהשתחוו לצלם, אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר (איך זכו לנס), אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים", כלומר, הגזירה על הגוף מורה על המצב של הנשמה, אלא שהגזירה מעוררת ומגלה את הכחות הנסתרים של הנשמה לתקן את המצב הרוחני, ועי"ז מתבטלת בדרך ממילא הגזירה הגשמית —

הרי בודאי שבזמן ומצב כזה — חושך כפול ומכופל דומן הגלות — הענינים הרוחניים הם "מעט" לגבי הענינים הגשמיים.

ובמילא נשאלת השאלה: כיון ש"אתם המעט מכל העמים", ולא רק מכל העמים, אלא גם אצל כללות עם ישראל ואצל כל אחד מישראל גופא הענינים הרוחניים הם מעט לגבי הענינים הגשמיים — מהי התועלת בכללות ה"מלחמה" על קיום התומ"צ בהידור, בה בשעה שסוכ"ס נשארים רק חיעוט לגבי הרוב?

תקמ. וש"נ.

(116) פכ"ג (כה, ב).

(120) ראה זח"א פג, א.

(117) שם פל"ט (גג, א).

(121) מגילה יב, א (נח' בלקו"ש חל"א ע'

(118) שם רפל"ד.

(119) נרפס במאמרי אדה"ז הקצרים ע' 170 ואילך).

יט. והתירוץ על זה — מחידוש שנתגלה לאחרונה בחכמות חיצוניות בנוגע לענין ה"אטאם"¹²²:

בעבר היתה הדעה הרווחת ש"כמות" היא מוגבלת, וה"איכות" היא בהתאם להגבלת ה"כמות", ובמילא, כדי לפעול דבר גדול ביותר, יש צורך בריבוי גדול של כמות.

אבל בתקופה האחרונה נתגלה בחכמות חיצוניות שלא הכמות היא הקובעת, ואין צורך בריבוי כמות, אלא העיקר הוא לגלות את כל האיכות שנמצאת בהכמות, לגלות את הכחות הנעלמים שבהכמות שיבואו מן ההעלם וההסתר אל הגילוי, ואז מספיקה גם כמות קטנה ביותר בשביל לפעול ענינים גדולים ("געוואלדיקע ענינים").

התגלית שנתגלתה בחכמות חיצוניות, היא, שע"י חלוקת ה"אטאם" לחלקים קטנים ביותר, יכולים להפיק כח ואנרגי' בשביל לפעול כו"כ ענינים, שבעבר היו סבורים שבשביל זה יש צורך בכמות גדולה ביותר של חומר וגשם.

כלומר, לא הכמות היא הקובעת, כי אם, ניצול כל האיכות שיש אפילו בכמות קטנה ביותר, ולא עוד אלא שניצול האיכות הטמונה בהכמות היא ע"י חלוקתו לחלקים קטנים יותר, שמשמעותה של "חלוקה" זו היא הביטול מהישות שלו ("ער זאל ווערן אויס יש"), ואז יכולים ע"י כמות קטנה ביותר לפעול דברים גדולים ביותר.

אלא, שכיון שענין זה נתגלה בחכמות חיצוניות שמצד הקליפה, לכן, השימוש הראשון שנעשה בזה הי' להירוט וחורבן, אבל במשך הזמן בודאי ישתמשו בזה לבנין ותיקון.

ובכל אופן, כבר עכשיו יכולים ללמוד מזה מוסר-השכל — שאין להתפעל מהעובדה ש"אתם המעט מכל העמים", כי, כשמגלים את הכחות הנעלמים שטמונים ב"מעט", כח החסידות נפש (ביטול הישות, בדוגמת חלוקת ה"אטאם"), יש בכחה של כמות קטנה ביותר, "אטאם" אחד, להפוך עיר שלימה ולכבוש עולם שלם!

כ. ענין זה מודגש בעבודתו של אברהם אבינו — היהודי הראשון¹²³:

(122) ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ח ע' קסת. ח"א ע' תכב. ח"ג ע' שיב. לקו"ש חט"ו ע' 47.

(123) ראה גם שיחת ש"פ וינש ס"ג (לעיל ע' 154-5).

כתיב¹²⁴ "אחד הי' אברהם" — אחד ויחידי, וכנגדו התייצב כל העולם, כדרשת חז"ל¹²⁵ על הפסוק¹²⁶ "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" (שנאמר בדור הפלגה), ש"אמרו דברים חדים על שני אחדים, על ה' אלקינו ה' אחד¹²⁷ ועל אחד הי' אברהם", ונקרא "אברם העברי"¹²⁸, ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"¹²⁹.

ואעפ"כ — כהמשך הכתוב לאחרי "אחד הי' אברהם" — "וירש את הארץ", היינו, שבהיותו אחד ויחידי כבש את העולם כולו [שהרי לא נאמר "וירש זרעו" (כשנעשו רבים) את הארץ], אלא "וירש" (הוא בעצמו) את הארץ, בהיותו אחד ויחידי, עי"ז ש"ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"¹³⁰, "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב"¹³¹, היינו, שלא הסתפק בכך שהוא בעצמו ידע ש"ה' א-ל עולם", אלא "התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם"¹³², וכל מי שפגש, אפילו ערבי, פעל עליו שגם הוא יכריז "ה' א-ל עולם".

כא. ודוגמתו בעבודת כאו"א מישראל:

גם כשנמצא במעמד ומצב שהוא אחד ויחידי ("אחד הי'") בכל הקהילה, העדה או הסביבה כולה, ואינו רואה אפשרות לקרבם לתורה ומצוות — צריך לידע שניתנו לו הכחות הדרושים לכך, ועליו מוטלת האחריות בנוגע לכל הקהילה והסביבה כולה, לקרבם לתומ"צ, ולעשותם יהודים יראים ושלמים, ובמשך הזמן — גם חסידים.

יהודי שהקב"ה זיכהו שגדל והתחנך אצל אב חסידי, והיתה לו הזכות לראות את הרבי — כ"ק מו"ת אדמו"ר, שהוא נשיא הדור עד ביאת המשיח — ולשמוע ממנו דברי תורה (א פאָר ווערטער צי מער פון א פאָר ווערטער), ודברים אלה חקוקים בזכרונו [וגם אם הוא לא זוכר, חקוקים הדברים במוח הזכרון דנפש האלקית]¹³³ — בודאי ניתנו לו הכחות והוטלה עליו האחריות לפעול על הסביבה כולה,

ובזה גופא — אסור לו להסתפק בכך שיפעול עליהם שלא יגיעו

(129) ב"ר ספמ"ב.

(130) וירא כא, לג.

(131) סוטה יר"ד, סע"א ואילך. וראה גם

ב"ר ספל"ט.

(132) רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

(133) ראה לקו"ת ס"פ קדושים.

(124) יחזקאל לג, כד.

(125) ב"ר פל"ח, ו. יל"ש נח עה"פ (רמז

סב).

(126) נח יא, א.

(127) ואתחנן ו, ד.

(128) לך לך יד, יג.

למצב גרוע יותר ח"ו, ואסור לו להסתפק בכך שיביא אותם למעמד ומצב של שמירת השולחן-ערוך, ואסור לו להסתפק אפילו בכך שיביא אותם למעמד ומצב שיתנהגו לפנים משורת הדין, אלא צריך לידע שדורשים ממנו להביא את הסביבה כולה לאור החסידות ולמאור החסידות!

כיון שגילו לו אור החסידות והמאור שבחסידות, צריך הוא לפעול שבכל הסביבה יתגלה אור החסידות והמאור שבחסידות.
וכיון שדורשים ממנו זאת — בודאי ניתנו לו הכחות הדרושים לכך.

כב. ישנם כאלה ששואלים קושיא: נמצאים אנו בחושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא, ואיננו יכולים להידמות לזקני החסידים, לחסידים הראשונים, ובודאי לא לדורות הראשונים; החושך נעשה גדול יותר, והדור נעשה קטן יותר; ואעפ"כ, תובעים מאתנו שלמרות שהחושך נעשה גדול יותר והדור נעשה קטן יותר, נפעל דוקא עכשיו ביאת המשיח — היתכן?!

הנה על זה נאמר בקהלת¹³⁴ "אל תאמר .. שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה". — לא נאמר בכתוב שאין זו שאלה, השאלה היא שאלה, אבל, "לא מחכמה שאלת על זה".

חכמה העליונה קבעה את הסדר בעולם, סדר הדורות, ומי יהי באיזה דור, וכפי שמצינו ש"הראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו"¹³⁵, וכיון שאותנו העמידו בדור זה, בודאי ניתנו לנו הכחות הדרושים לעבודה בדור זה.

— בדורו של אברהם אבינו, לא ניתנו מצוות יתירות מלבד שבע מצוות בני נח ומצות מילה¹³⁶,

[ומרומו בפסוק "אחד הי' אברהם" — כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' השיחות דפורים¹³⁷ שהחיי"ת ד"אחד" רומז לשבע מצוות בני נח ומצות מילה, כי בנוגע לזמן ש"אחד הי' אברהם", קודם מתן-תורה, ואפילו קודם לידת יצחק¹³⁸, קשה לפרש שהחיי"ת קאי על ז' רקיעים

(134) ז, יו"ד.
(135) סנהדרין לח, ב. וש"נ.
(136) רמב"ם הל' מלכים רפ"ט.
(137) דשנת תשי"ג ס"ח (סה"ש תשי"ג ס"ע אברהם אחד ויחיד).

(138) כי, כשנולד יצחק היו כבר שנים

וארץ¹³⁹, שהרי בזמן שאברהם חי' אחד ויחידי בארץ, אי אפשר לומר שהי' כבר הגילוי ד"אלופו של עולם" בז' רקיעים וארץ, ולכן צריך לפרש שהחי"ת רומז לז' מצוות ב"נ ומצוות מילה],

וכיון שכן, הרי זה גופא מהוה סימן שבדור ההוא הי' די במצוות אלה לבדם לפעול תיקון העולם.

ובדורנו זה, כיון שהחושך נעשה גדול יותר והדור נעשה קטן יותר, וכשמסתכלים בהנעשה בעולם שהחושך כפול ומכופל, וידע איניש בנפשי' מעמדו ומצבו, לא רואים לכאורה שום עצה ומבוא כיצד להפוך את העולם ממרירו למיתקא ומחשוכא לנהורא — ה"ז הוכחה שנדרשת מאתנו עבודה קשה יותר, וכיון שכן, בודאי ניתן לנו הכח המיוחד הדרוש לעבודה זו, כח החסידותנפש.

— כחות הגלויים נתמעטו אמנם בדור זה, דרא דעקבתא דמשיחא; אבל כח המס"נ (כחות הנעלמים) מתגלה דוקא בבחינת העקביים (ואצל אנשים פשוטים), דורנו זה¹⁴⁰.

וכשיוצאים לעולם בכח המס"נ — אין מקום להתפעל מזה ש"אתם המעט מכל העמים", כיון שיודעים שבכחו וביכלתו של יהודי אחד לפעול על קהילה ועדה שלימה, להפכם ליהודים יראים ושלמים וחסידים.

כג. ועדיין יכול לטעון: ע"פ שכל, טעם ודעת, לא נראית האפשרות להביא הדבר מן הכח אל הפועל, לגלות את הכחות שלו באופן שיוכל לבדו לפעול על קהילה שלימה.

והמענה לזה — שהתחלת העבודה צריכה להיות כבימי הפורים באופן ד"דלא ידע":

גם כאשר אינו מבין בשכלו כיצד יבוא הדבר לידי פועל, צריכה להיות הגישה באופן שמוחלט אצלו בתוקף הכי גדול, אי אפשר בלא הכי, שצריך להתנהג באופן ש"עיניו טובה (גם) בשל אחרים"¹⁴¹, ע"י ההתעסקות עם הקהילה כולה, ומוחלט אצלו שכיון שהוטל עליו תפקיד זה (גם אם אין הדבר מתקבל בשכלו) צריך הוא למלאותו, ואז, בודאי

140) ראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפת. וש"נ.

141) ע"פ לשון המשנה — אבות פ"ה מ"ג. וראה גם נדרים לת, א.

139) כהפירוש הרגיל ד"אחד", שהאל"ף רומז לאלופו של עולם, החי"ת רומז לד' רקיעים והארץ, והד' רומז לד' וותות העולם (סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע ואדה"ז שם ס"ו).

ימצא את הדרכים והאופנים המתאימים — ע"פ שכל, טעם ודעת, "ידע" — לפעול על הקהילה כולה.

— החיוב "לבסומי עד דלא ידע" הוא בימי הפורים בלבד, ואילו בכל השנה כולה סדר העבודה הוא באופן ד"ידע" דוקא, אלא, שה"לא ידע" דימי הפורים פועל גם על מחרת פורים ועל כל השנה כולה, שסדר העבודה ד"ידע" יהי' באופן אחר, כפתגם רבינו הזקן (כנ"ל סט"ו).

ועד"ז בנדו"ד: ההתעוררות בימי הפורים להתעסק עם הקהילה כולה, אף שאינו יודע ("לא ידע") כיצד יעשה זאת, פועלת על הימים שלאח"ז למצוא ולידע ("ידע") הדרכים והאופנים המתאימים להתעסקות עם הקהילה כולה — בדרכי נועם, "דברי חכמים בנחת נשמעים"¹⁴², לאט לאט ובסדר מסודר — לא רק לשמור שלא תתדרדר ח"ו, אלא אדרבה, שתשגשג מעלה מעלה, להיות קהילה של יהודים יראים, ואח"כ שלמים, ואח"כ חסידים ("א' חסידישע קהילה").

וכמו כן בנוגע לעבודה עם עצמו — שכאשר תובעים ממנו לעשות דבר שאינו מבין בשכלו כיצד יוכל לעשותו, צריך לגשת לדבר באופן ד"לא ידע", ואח"כ ימצא את הדרך המתאימה ע"פ שכל, טעם ודעת. ולדוגמא, בהמוזכר לעיל (סי"ז) שאלה שכבר למדו חכמות חיצוניות צריכים לנצלם לעניני קדושה — שגם אם אינו מבין בשכלו כיצד יוכל למלא זאת, צריך להחליט בנפשו אחת ולתמיד ("איינמאָל פֿאַר אַלעמאָל") שכך יעשה בפועל ממש, ואח"כ ימצא את הדרך המתאימה לכך, ע"פ שכל, טעם ודעת.

— בענינים כגון-דא, שמטילים על מישהו עבודה קשה שלכאורה אין לה מקום ע"פ שכל, אמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴³, שאם לא מוצאים עצה איך לעשות את הדבר בפועל, צריכים לומר קאָפיטל תהלים!...

כד. ובענין זה (שיש להתחיל באופן ד"לא ידע") יש לימוד והוראה מסיפור המגילה אודות הנהגתו של מרדכי בנוגע לביטול הגזירה: מסופר במגילה שכאשר מרדכי שמע אודות גזירת המן — אזי "ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר .. ויזעק זעקה גדולה ומרה"¹⁴⁴. ולכאורה אינו מובן — כפי ששואל כ"ק מו"ח אדמו"ר בא'

(143) ראה סה"ש תש"ד ע' 43.

(144) אסתר ד, א.

(142) קהלת ט, יז. רמב"ם הל' דעות פ"ב

ה"ה.